

BIBLICKÁ HERMENEUTIKA

v adventistické perspektivě

Frank M. Hasel (editor)

ADVENTISTICKÝ TEOLOGICKÝ INSTITUT

Přeloženo z anglického originálu Biblical Hermeneutics: An Adventist Approach vydaného v roce 2020 vydavatelstvím Biblical Research Institute, 12501 Old Columbia Pike, Silver Spring, MD, USA, ISBN: 978-0-925675-37-8. Authorized translation of the English edition © by General Conference of Seventh-day Adventists 2020. This translation of Biblical Hermeneutics: An Adventist Approach is published and sold by permission of General Conference of Seventh-day Adventists, the owner of all rights to publish and sell the same.

© Advent-Orion, Praha 2025

ISBN 978-80-7172-366-0

OBSAH

AUTOŘI **11**

ÚVOD **15**

1. HERMENEUTIKA A NAŠE VÝCHOZÍ PŘEDPOKLADY **21**

Co je to hermeneutika? 22

Co to jsou výchozí předpoklady? 24

Role jednotlivých předpokladů v hermeneutice 26

Biblické předpoklady biblické hermeneutiky 31

Závěr 39

2. BIBLICKÁ HERMENEUTIKA VE SVĚTLE SVĚDECTVÍ PÍSMA **41**

Metoda biblické interpretace vychází z povahy toho, co zkoumá 42

Jak Ježíš a apoštolové vnímali Písmo? 43

Božsko-lidský rozměr Písma 47

Christologická analogie 48

Vlastní svědectví Písma a jeho důsledky pro správnou interpretaci 50

Historický charakter Písma a jeho význam pro hermeneutiku 51

Literární charakter Písma a jeho význam pro hermeneutiku 52

Další důležité faktory v procesu interpretace 56

Poslušné čtení Písma 58

Vylučuje víra při výkladu použití rozumu? ... 59
Pokora jako předpoklad porozumění ... 61
Biblická východiska správné biblické hermeneutiky ... 62
Noetický efekt hříchu a působení Ducha svatého ... 64

3. TEXTOVÉ VARIANTY, PŘEKLADY A VĚROHODNOST PÍSMA ... 67
Význam textové analýzy pro biblickou interpretaci ... 71
Pravidla textové analýzy ... 79
Biblické překlady a hermeneutika ... 85
Závěr: Víra a důvěryhodnost Písma ... 98

4. DĚJINY, BIBLE A HERMENEUTIKA ... 103
Biblický pohled na dějiny ... 103
Problém dějin ... 106
Historie, Geschichte a dějiny spásy ... 108
Dějiny a „absence důkazů" ... 113
Obnovení náležitého vztahu mezi dějinami a teologií ... 118
Dějiny, smysl a identita ... 123

5. KULTURA, HERMENEUTIKA A PÍSMO: HLEDÁNÍ UNIVERZÁLNÍ PLATNOSTI ... 125
Vztah mezi Biblí a kulturou ... 127
Kulturní prvky v Písmu ... 134
Metody výkladu zaměřené na čtenáře ... 138
Interpretace kulturních prvků ve světle svědectví samotné Bible ... 145
Je poselství Bible kulturně podmíněné? ... 158
Závěr ... 163

6. VÍRA, VĚDA A BIBLE ... 167
Otázky ohledně správného chápání vědy a jejího vztahu k víře ... 169
Biblická interpretace ... 181

Může být křesťan, který bere Bibli vážně, zároveň dobrým vědcem?. 184
Shrnutí geologických a biologických důkazů 187
Závěr 191

7. PRINCIPY BIBLICKÉ INTERPRETACE 195
Důležitost správné interpretace Písma 195
Správný přístup k biblické interpretaci 199
Interpretace biblických textů a pasáží (exegeze) 201
Interpretace biblických témat (biblická teologie) 210
Interpretace z pohledu moderních výzev a etických otázek (teologie) 213
Shrnutí a závěr 216

8. VNITRO-BIBLICKÁ HERMENEUTIKA: BIBLIČTÍ PISATELÉ A JEJICH POUŽÍVÁNÍ PÍSMA 217
Nepřetržité dějiny Božího lidu 220
Citace a narážky 223
Klíčové teologické pojmy 229
Jednota hlavních témat 232
Typologie 233
Zaslíbení/předpověď a naplnění 236
„Velký obraz" dějin spásy 239
Závěr 241

9. POCHOPENÍ BIBLICKÉ APOKALYPTIKY 243
Porovnání různých prorockých žánrů 244
Apokalyptické proroctví 246
Charakteristické znaky apokalyptické literatury 248
Dějiny interpretace apokalyptických proroctví 250
Principy výkladu apokalyptických proroctví 257
Shrnutí 265

10. PODMÍNĚNÁ PROROCTVÍ O IZRAELI: HERMENEUTICKÉ POZNÁMKY 267

Ježíš jako cíl Starého zákona 269

Izraelské geopolitické instituce 272

Novozákonní pasáže týkající se Izraele 283

Závěr 293

11. ZPRÁVA O STVOŘENÍ V KNIZE GENESIS: JEJÍ VÝKLAD A DŮSLEDKY PRO BIBLICKOU HERMENEUTIKU 295

Problém biblické autority, jednoty a inspirace 298

Boží charakter a morální zodpovědnost 300

Jedinečnost „Adama a Evy" a původ lidstva 302

Původ soboty 305

Manželství a rodina 307

Původ hříchu, smrti a plán vykoupení 311

Staré stvoření a naděje na nové stvoření 314

12. PŘEHLED DĚJIN A VÝVOJE ADVENTISTICKÉHO CHÁPÁNÍ A METOD BIBLICKÉ INTERPRETACE (1845–1910) 317

Výchozí předpoklady biblické interpretace 318

Vnímání a používání odborných metod biblického bádání 324

Metody biblické interpretace 331

Shrnutí a závěr 339

13. DAR PROROCTVÍ A PRINCIP SOLA SCRIPTURA 341

Co vlastně znamená princip sola Scriptura? 341

Sola Scriptura a otázka kanonicity 346

Ellen G. Whiteová a princip sola Scriptura 353

Shrnutí 361

14. MODERNÍ TRENDY V METODÁCH BIBLICKÉ INTERPRETACE ... 365

Vznik moderního historicko-kritického bádání 367

Historicko-kritická metoda 369
Výkladové metody historické kritiky 373
Modifikovaná historická kritika 375
Důsledky historické kritiky 382
Kanonická kritika 384
Literární přístupy: literární kritika, rétorická kritika, narativní kritika 388
Postmoderní přístupy zaměřené na reakci čtenáře 395
Christologické hermeneutické přístupy 401
Martin Luther a jeho christologická hermeneutika 402
Vztah mezi Kristem a Biblí 404
Symfonická teologická perspektiva nebo monofonní teologické centrum? 405
Ellen G. Whiteová a christologická hermeneutika 406
Živé Boží slovo promlouvající skrze psané Boží slovo 408
Závěrečné shrnutí 408

PŘÍLOHA 413

METODY STUDIA BIBLE 415
1. Úvod 415
2. Východiska vyplývající z výroků Bible 416
3. Zásady přístupu k výkladu Písma 417
4. Metody studia Bible 418
5. ZÁVĚR 423

1. HERMENEUTIKA A NAŠE VÝCHOZÍ PŘEDPOKLADY

Kwabena Donkor

Název zvolený pro tuto kapitolu naznačuje, že naše *předpoklady*, z nichž při uvažování vycházíme, mají vliv na naši *hermeneutiku*. Co ale vlastně tyto dva specifické pojmy znamenají? Pro zjednodušení začněme tím, že slovo „předpoklad" budeme chápat jako určité výchozí chápání a nastavení, s nimiž čteme biblický text, a výraz „hermeneutika" můžeme přibližně nahradit pojmy „interpretace" či „výklad". Název této kapitoly tedy chce říct, že naše předpoklady, s nimiž přistupujeme ke čtení Bible, mají dopad na interpretaci toho, co v ní čteme. Tento vztah mezi našimi předpoklady a interpretací čteného či slyšeného je obecně uznáván, takže lze dokonce říci, že naše předporozumění „tvoří logické pozadí veškerého myšlení a jednání".[1]

---

1 Naugle, David K. *Worldview: The History of a Concept*. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 2002, s. 271. Naugle se domnívá, že tyto výchozí předpoklady jsou dílem naší mysli, která se snaží nastavit si perspektivu, v níž bude vnímat všechny životní děje a zkušenosti. Poznamenává k tomu: „Ačkoli si tyto nejzákladnější intuice většinou příliš neuvědomujeme, přesto zásadním způsobem řídí a usměrňují téměř celý náš život. Svým způsobem se podobají kompasu či Polárce na noční obloze. Pomáhají nám udržovat rovnováhu uprostřed bouří života, jsou naší nití v labyrintu života. Tato základní přesvědčení jsou pro nás podobně významná jako hnízdo pro ptáka nebo pavučina pro pavouka" (*Tamtéž*, s. 272). Ted Peters vyjadřuje stejný názor, když říká, že naše výchozí předpoklady „nás odkazují k našemu základnímu vidění skutečnosti a samozřejmým pravdám, které podvědomě uznáváme ve všem, nad čím uvažujeme a co tvrdíme" (Peters, Ted. The Nature and Role of Presuppositions: An Inquiry Into Contemporary Hermeneutics. *International Philosophical Quarterly*. 1974, č. 14, s. 210). Pro adventistickou perspektivu viz např. Hasel, Frank M. Presuppositions in the Interpretation of Scripture. In: Reid, George W. (ed.). *Understanding Scripture: An Adventist Approach*. Silver Spring, MD: Biblical Research Institute, 2005, s. 27–46; nebo Vogel, Winfried. Why do Christian Scholars Interpret Scripture in so Many Different Ways? In: Pfandl, Gerhard (ed.). *Interpreting Scripture: Bible Questions and Answers*. Biblical Research Institute Studies 2. Silver Spring, MD: Biblical Research Institute, 2010, s. 97–104, zvl. 100–101.

Pokusím se to ilustrovat na příkladu z prostředí ghanské kultury, v níž jsem vyrůstal. Představte si, že by někdo pronesl ke shromážděným posluchačům větu, která by zněla asi takto: *„Žena bez svého muže za moc nestojí!"* Pokud by takové vyjádření slyšeli muži, a zvláště příslušníci starší generace, pravděpodobně by začali souhlasně pokyvovat hlavou a komentovat to tak, že bez mužské pomoci jsou ženy skutečně naprosto nemožné. Ta věta by pro ně vyjadřovala postoj, jímž si jsou docela jisti. Nicméně mezi posluchači by mohla být třeba mladá emancipovaná žena, která by toto vyjádření vnímala jinak. Lze jej totiž v rámci daného jazyka přeložit také jako: *„Žena – bez ní její muž za moc nestojí!"* Zazněla stejná věta, ale každý ji vnímal na základě svého výchozího nastavení, jazyka a předporozumění, které určuje jeho nebo její pohled na svět.

Podobné je to i při čtení Bible, kdy se snažíme pochopit její poselství. Pokaždé, když se člověk snaží porozumět tomu, co text znamenal pro původní čtenáře a co znamená dnes pro nás, pouští se do jeho interpretace. A jelikož interpretace je vždy ovlivněna našimi výchozími předpoklady, je třeba vždy zvažovat, zda je toto naše předporozumění správné.[2] Právě proto se v této kapitole zaměříme na tento problém a na to, co z něj plyne pro správný výklad biblického textu.

Co je to hermeneutika?

Křesťané, kteří považují Bibli za základní pravidlo své víry a praxe, považují za důležité, aby do čteného textu nevnášeli své představy a myšlenky, ale aby dovolili textu k nim promlouvat. Právě proto byla v průběhu křesťanských dějin formulována pravidla a postupy, které měly a mají čtenáře Bible vést k tomu, aby dospěl ke správnému výkladu. Pro tuto biblickou interpretaci, která stojí na respektování základních pravidel, se používá obecný pojem „hermeneutika".[3] Toto slovo samo o sobě pochází z řeckého slovesa *hermeneuein*, jehož základní význam je „vykládat, překládat nebo vysvětlovat". V podstatě stejnou myšlenku vyjadřuje ve své zprávě i evangelista Lukáš (L 24,27), když popisuje, jak Ježíš svým učedníkům na cestě do Emaus vysvětloval (ř. *diermeneusen*) Písma. Zvláště v prostředí evangelikálního křesťanství je však tento termín používán specificky pro nauku o správné interpretaci textu, což podle Bernarda Ramma znamená, že hermeneutika „se musí řídit pravidly v rámci daného systému".[4] Tento pojem tak často popisuje „soubor technik umožňujících vyvodit z (někdy nejasného) textu jeho skutečný význam. V praxi se ovšem někdy redukuje jen na seznam

2 Srov. Hasel, Frank M. „Presuppositions", s. 27–28.

3 Provan, Iain. „How Can I Understand, Unless Someone Explains It to Me?" (Acts 8:30–31): Evangelicals and Biblical Hermeneutics. *Bulletin for Biblical Research*. 2007, č. 17/1, s. 2.

4 Ramm, Bernard. *Protestant Biblical Interpretation: A Textbook of Hermeneutics*. 3. vyd. Grand Rapids, MI: Baker, 1970, s. 1.

pravidel".[5] Jelikož se toto chápání hermeneutiky rozvinulo ve vědeckém kontextu moderní doby, vychází do jisté míry z pozitivistického myšlení své doby. Staví na předpokladu, že uplatněním určitých pravidel dojdeme logicky ke správnému objektivnímu výsledku. Tento termín se někdy používá zaměnitelně s výrazem „exegeze".[6] Stanley Porter a Jason Robinson toto pojetí hermeneutiky popisují takto:

> „Ve svých prvních moderních podobách se hermeneutika vyvinula především jako disciplína pro analýzu biblických textů. Představovala soubor uznávaných postupů pro interpretaci autorova zamýšleného (a inspirovaného) sdělení a zároveň poskytovala vhodné prostředky pro zkoumání společensko-historického kontextu dané biblické pasáže. Tato podoba hermeneutiky se zaměřovala na dynamiku, která existuje mezi autorem, textem a čtenářem. Předpokládalo se, že pro správné a přesné čtení textu je důležité použít jasně definovaná interpretační pravidla, která nám pomohou objasnit to, co lze od textu očekávat – tedy že někdo (na určitém místě, v určitém čase a pomocí určitého jazyka) něco napsal se záměrem, aby pozdější čtenáři z tohoto textu pochopili, co měl na mysli."[7]

V posledních letech bývá ale pojem hermeneutika používán v širším významu, jak je to patrné i z *Chicagského prohlášení o biblické hermeneutice* (*The Chicago Statement on Biblical Hermeneutics*). Uvádí se v něm, že „pojem hermeneutika, který historicky označoval pravidla exegeze, je možné oprávněně rozšířit tak, aby zahrnoval vše, co je obsaženo v procesu chápání toho, co znamená biblické zjevení a jak souvisí s naším životem".[8] V tomto obecném slova smyslu lze tedy tento termín použít pro podmínky myšlení, které lidem umožňují správné porozumění.[9] Postupně se do popředí současných diskuzí o hermeneutice dostalo téma role vykladače při vytváření smyslu a porozumění. K porozumění podle tohoto názoru dochází teprve tehdy, když člověk (subjekt) aktivně vstupuje do interakce s objektem, což je v tomto případě text. V této interakci pak není role interpreta omezena jen na správnou aplikaci pravidel na zkoumaný text, ale aktivně přispívá k porozumění, které vzniká na základě jeho předpokladů a presupozic, s nimiž k tomuto textu přistupuje. Proto je nezbytné si co nejlépe uvědomit a objasnit všechny tyto předpoklady, s nimiž text interpret čte.

---

5 Seznam takových výkladových pravidel lze najít např. v Erickson, Millard J. Presuppositions of Non-Evangelical Hermeneutics. In: Radmacher, Earl D. a Robert D. Preus (eds.). *Hermeneutics, Inerrancy, and the Bible*. Grand Rapids, MI: Zondervan, 1984, s. 595–596.

6 Provan, s. 2.

7 Porter, Stanley E. a Jason C. Robinson. *Hermeneutics: An Introduction to Interpretive Theory*. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 2011, s. 3.

8 *The Chicago Statement on Biblical Hermeneutics*, článek IX (český text převzat z: https://krestanekurim.cz/o-neomylnosti-pisma). Viz take Maddox, Randy L. Contemporary Hermeneutic Philosophy and Theological Studies. *Religious Studies*. 1985, č. 21, s. 517.

9 Porter a Robinson, s. 5.

Co to jsou výchozí předpoklady?

Odborníci na sémantiku někdy mírně rozlišují mezi „předpoklady" a tzv. „presupozicemi", avšak pro naše účely je lze zjednodušeně vnímat jako synonyma. My všichni, když nad něčím uvažujeme, bereme některé věci jako samozřejmé a automatické. V případě teoretického uvažování obvykle považujeme za jasné a pevně dané to, co souvisí s oblastí života, kterou se zabýváme. Například vědci vycházejí z předpokladu, že přírodu je možné poznat, že toto poznání lze spolehlivě stavět na naší smyslové zkušenosti a že v tomto vesmíru existují určité zákonitosti. Tato východiska se automaticky předpokládají, aniž by se musela dokazovat. Podobně v teologii vycházejí základní předpoklady z tvrzení Písma. Předpokládáme, že existuje Bůh (Žd 11,6) a že se nám spolehlivě zjevuje skrze Bibli. Když se někdy v akademickém prostředí hovoří o našich předpokladech jako o „presupozicích", jsou tím míněna určitá základní přesvědčení, na nichž stavíme, aniž by nutně stála na dalších argumentech či důkazech.[10] V tomto specifickém pojetí však nejde o pouhé domněnky. Spíše bychom mohli mluvit o výchozích principech. Pokud například očekávám, že oběd bude podáván v poledne, nejde o „presupozici" v pravém slova smyslu. Předpokládám-li však, že jídlo je zcela nezbytné pro přežití lidské bytosti, pak jde o klíčovou informaci o lidské podstatě, která je vyjádřena jako základní výchozí princip. V tomto případě bychom mohli mluvit o tomto předpokladu jako o „presupozici". David Naugle proto mluví o takových výchozích předpokladech jako o základních principech, které většina lidí považuje za samozřejmé. „Mají mnohotvarou podobu, jsou navzájem propleteny, a tak tvoří základní psychickou vrstvu života… Neopírají se o jiné principy, ale naopak se staví na nich; nedokazují se, ale právě jimi je dokazováno."[11] Je tedy zřejmé, že právě tato naše východiska jsou zodpovědná za to, jak se nám svět jeví, jak prožíváme naše životy,[12] a že jsou pro naše uvažování vlastně zcela nezbytná.

Jelikož však v životě stavíme své mnohé pohledy právě na předpokladech, které považujeme za samozřejmé, může být užitečné se někdy ptát, zda lze všechny naše domněnky skutečně považovat za „presupozice" v pravém slova smyslu. Je totiž dobré si uvědomit, že pokud bychom všechna svá přesvědčení považovali za spolehlivé výchozí principy, pak by nebylo možné z nich analyticky udělat nějaký závěr už proto, že jich máme všichni velké množství. Odborníci se proto snažili upřesnit, které principy bychom mohli skutečně definovat jako obecně platné presupozice, tedy základní a výchozí předpoklady. Např. Paul Helm je přirovnává k premisám, které se používají v racionálním usuzování, a z této

10 Viz Nash, Ronald H. *Worldviews in Conflict: Choosing Christianity in a World of Ideas*. Grand Rapids, MI: Zondervan, 1992, s. 21.
11 Naugle, s. 271–272.
12 *Tamtéž*.

perspektivy formuluje tři typické rysy skutečných „presupozic".[13] Především to je jejich šíře, která pokrývá celou oblast studia, nebo dokonce celý přístup ke všem datům. Právě proto mají tyto výchozí předpoklady často spíše filozofický charakter. Mohou tak mít např. povahu metafyzickou, pokud se týkají principů souvisejících s Bohem, lidmi nebo světem. Mohou se také týkat principů poznání (epistemologie), pakliže se dotýkají např. tématu povahy pravdy.[14] Jako druhý rys skutečných „presupozic" Helm zmiňuje jejich určitou závaznost. K tomu poznamenává, že „jakmile tyto předpoklady přestanou fungovat jako výchozí presupozice, pak je možné, aby byly svobodně revidovány, opouštěny nebo přijímány… Jsou-li však pokládány za skutečné presupozice, pak jsou nerevidovatelné".[15] Michael Polanyi zase podotýká, že jakmile přijmeme určitý soubor takových výchozích předpokladů jako rámec, v němž vnímáme a chápeme život, „pak lze říci, že se v nich pohybujeme jako ve své kůži".[16] A zatřetí se podle Helma stává určitý princip základním východiskem tehdy, když se jím začne *řídit* naše usuzování a hodnocení reality.[17] Lze tak říci, že takové přijaté výchozí předpoklady nám neumožňují přijmout jako závěr našeho zkoumání nic, co by s nimi bylo v rozporu.[18]

Je tedy zřejmé, že naše přesvědčení a principy, které odpovídají zmíněným charakteristikám, o nichž hovoří Helm, se stávají *technickým* a *teoretickým* základem všeho našeho uvažování a usuzování, včetně přemýšlení na smyslem biblického textu. Bylo by však naivní se domnívat, že při zkoumání faktorů, které nás v životě ovlivňují, bychom se měli omezit pouze na přesvědčení odpovídající těmto třem kritériím. Ronald Nash uvádí, že při teoretickém uvažování v oblasti vědy, filozofie, ale i teologie jsme často ovlivňováni i úvahami zcela neteoretickými. Připomíná, že „naše teoretické úsudky jsou často silně ovlivněny i neteoretickými faktory. Tak je tomu například v případě rasových předsudků, které vedou k vnímání jiných osob ve zcela nesprávném a nepravdivém světle".[19] Bill Flat s touto myšlenkou souhlasí a dodává, že „práce jakéhokoli interpreta je ovlivněna jeho vlastními postoji, předsudky a osobností".[20] Náš úsudek tak může velmi silně ovlivnit kultura, výchova či životní zkušenosti. V podobném duchu

---

13 Helm, Paul. Understanding Scholarly Presupposition: A Crucial Tool for Research? *Tyndale Bulletin*. 1993, č. 44/1, s. 145–146.

14 Helm, s. 146.

15 Tamtéž.

16 Polanyi, Michael. *Personal Knowledge: Towards a Post-Critical Philosophy*. Chicago, IL: University of Chicago Press, 1958, s. 60.

17 Helm, s. 146.

18 Tamtéž.

19 Nash, s. 24.

20 Flat, Bill. The Function of Presuppositions and Attitudes in Biblical Interpretation. In: Kearley, F. Furman, Myers, Edward P. a Timothy D. Hadley (eds.). *Biblical Interpretation: Principles and Practice*. Grand Rapids, MI: Baker, 1986, s. 60. Adventistickou perspektivu nabízí např. Gulley, Norman R. The Influence of Philosophical and Scientific World Views on the Development of Method. *Journal of the Adventist Theological Society*. 1994, č. 4/2, s. 137–160.